

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 273

תולדות תשע"ג

הבדל מהותי קיים בין השקרן לגאותן, השקרן אינו מאמין בשקריו, ואלו הגאותן מאמין גם מאמין בדמיונות הכזב שלו, ואפילו מתגאה בשלהן. מן הראוי, אפוא, שבעל הגאווה יענש בכפלים...

"שני גיים בבטנד" (כה, כג)

ברש"י: **'שני גיים בבטנד'** גיים כתיב כמו גאים, אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים.

מכל מעלותיהם ושבחיהם של רבי ואנטונינוס, מה ראו חז"ל לציין דוקא את העובדה "שלא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים"? ובכלל, איזו מעלה יש בכך?!

מבאר **"צורו המר"**: הגמרא (עבודה זרה י ע"ב) מספרת שהיתה מערה שהובילה מביתו של אנטונינוס לבית רבי, ומדי יום היה אנטונינוס בא אל בית רבי והיו השנים יושבים ועוסקים בתורה, והיה אנטונינוס שואל ומקשה ורבי מיישב ומתריך. והגמרא (סנהדרין צא ע"ב) מביאה כמה מן השאלות והענינים שעסקו בהם, וכגון **"מאימתי יצר הרע שולט באדם, משעת יצירה או משעת יציאה"**. וכשמת אנטונינוס בכה רבי ואמר: **"נתפרדה החבילה"**, ופרש רש"י **"שנקשרה נפש בנפש"**. והנה, צנון וחזרת אלו שני מיני ירקות בעלי תכונות הפוכות זו מזו. הצנון - החלק האכיל טמון באדמה, והחלק הלא-אכיל מעל האדמה, ואלו החזרת (-חסה) - החלק האכיל מצוי מעל האדמה, והחלק הטפל טמון באדמה.

שני מינים אלו רומזים לתורה הקדושה: לכל דבר בתורה יש שני פנים וצדדים - הצד הגלוי והצד הנסתר. כאשר אדם רוצה להגיע לאמיתה של תורה, אין הוא יכול להסתפק בלמוד הצד החיצוני שלה בלבד, אלא עליו להעמיק בה ולגלות את הצד הנסתר והפנימי שלה. וזהו שאומר שלמה המלך בחכמתו (משלי ב, ד-ה): **"אם תבקשנה כסף"** - זה הצד הגלוי של התורה, **"וכמטמונים תחפשנה"** - אלו הפנים הנסתרים והחבויים שלה. ועל כך מוסיף ואומר: **"אז תבין יראת ה'"** - על ידי החלק החיצוני של התורה, אף על פי שאינו מבין עמקי סודותיה וטעמיה הפנימיים, מכל מקום בא לידי יראת ה' וקיום מצוות התורה. **"ודעת**

"ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (כה יט)

ברש"י: **'אברהם הוליד את יצחק'** - על ידי שכתב הכתוב **'יצחק בן אברהם'** הזקק לומר **'אברהם הוליד את יצחק'**, לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה הקב"ה, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם היה, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק.

אומרת הגמרא (ב"ק צז ע"ב): "איזהו מטבע של אברהם אבינו? זקן וזקנה מצד אחד, ובחור ובתולה מצד אחר."

אברהם אבינו רצה שיזכרו את הנס שה' עשה לו ולשרה, שלמרות שהיו זקנים, ובדרך הטבע לא יכלו להוליד, נעשו כצעירים וילדו בן. כך לא יוכלו המלעיזים להוציא לעז על יצחק כאלו הוא, חלילה, פגום ביחוסו.

היה פעם גביר ושמו יצחק, ובא אליו אדם כדי להתרימו לצדקה. לא שש הגביר לפתח את ידו, וכל נסיונות השכנוע מצד המתרים העלו חרס.

פנה אליו המתרים ואמר: **"רבי יצחק, צר לי, אך אני חושש שיחוסך פגום!"**

החוריר הגביר: **"איך אתה מעז להוציא עלי שם רע?"** ענה לו המתרים: **"הלא אברהם אבינו יצר מטבע מיוחדת, שלא יאמרו על יצחק שהוא פגום ביחוסו. אך כל זה בתנאי שהמטבע גלויה ונראית לעין, אבל אם היא נותרת עמק בכיס, מנין ידעו שהוא לא פגום ביחוסו?"**...

"לבן הארמי" (כה, כ)

כתוב בבראשית רבה סג: ר' פנחס אמר: כתיב וילך פדנה ארם, מה תלמוד לומר אל לבן הארמי, מלמד שכלן כללן ברמאות.

דמותו של לבן הפכה לאות וסמל של הפכפכנות ואי ישר, ופחיתות מדרגת הרמאי ידועה ומכרת לכל. לפיכך תמהו החסידים משהבחינו, כי עוד יותר ממה שהרחיק **הרבי ר' יהושע מאוסטרובה** את השקרנים מעליו, הוא הרחיק את הגאותנים מלפניו. כששאלוהו אודות הטעם למעשה זה, השיב לשואלים:

אלקים תמצא - על ידי החלק הפנימי והנסתר של התורה בא לידי ידיעת ה'.
דבר זה באו חז"ל לרמוז בשבחם את רבי ואנטונינוס: "גיים כתיב כמו גאים", דהינו שהיו גאונים בתורה, "שלא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת" - דהיינו, שלא פסק מעל שלחנם עסק התורה, על שני פניה - הפנימי והחיצוני, וזכו להגיע לאמתה של תורה בנגלה ובנסתר.

"ויהאב יצחק את עשו כי ציד בפיו" (כה, כח)

כל המפרשים נלאו למצוא את הסיבה מפני מה אהב יצחק את עשו. ואם תאמר שחשב שהוא צדיק, ומה עם יעקב, וכי לא חשב גם אותו לצדיק, לכל הפחות כמו עשו?!

תרוץ מענין על שאלה זו אמר הרב אברהם יודלביץ' בספרו "דרש אב". על המלים "ויגדלו הנערים" כתב רש"י: "כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם", אבל אם היה מדקדק - היה עומד מיד על ההבדל התהומי בין יעקב לעשו.

בבית אבא ואמא, היכן שנמצאים כל היום וכל הלילה - שם לא צריך לדקדק. ההבדל גלוי לעין...

יצחק אבינו ראה שכשהוא מדבר עם עשו בלמוד, תשובותיו אינן לענין כלל, הוא לא 'בענינים'... עם יעקב היה על מה לדבר, אך עשו הנחיל לאביו בזיונות.

רק כשדברו אתו על איך תופסים אריה, ועל תחבולה מסוימת ללכידת גירפה - שם רוו ממנו 'נחת', הוא דבר לענין, מפגין ידע ובקיאות מרשימים...

זה, אפוא, מה שקרה כאן עם עשו: "ויהאב יצחק את עשו". אימתי? כשהיה "ציד בפיו". כשהיו מדברים על ציד אז הוא נהנה ממנו. אבל כשהיו מדברים בלמוד? בושח וחרפה...

לא שהוא אהב את עשו בגלל שציד בפיו. אלא כשהיה ציד בפיו - אז הוא דבר לענין. כי אכן ידע יצחק בדיוק מה טיבו של בנו הבכור.

"והרביתי את זרעך ככוכבי השמים" (כו, ד)

עם ישראל נמשלים, במקומות שונים, לכוכבי השמים ולחול אשר על שפת הים.

ואומרת הגמרא (מגילה טז ע"א), שכאשר עם ישראל עולים, הריהם נמשלים לכוכבים, וכשהם יורדים, חלילה - נמשלים לעפר ולחול הים.

הכוכבים בשמים נראים 'פזורים', כל אחד בפני עצמו, שהרי אלפי קילומטרים מפרידים בין כוכב לכוכב. גרגרי החול, לעמת זאת, נראים כ'דבוקים' זה בזה, אחוזים יחד - כסמל האחדות. אך האמת הפוכה - אומר רבי ישראל מטשורקטוב זצ"ל (ומובא בהגש"פ "אדיר במלוכה") - הכוכבים מאגדים בקבוצות קבוצות סביב הכוכב הגדול והמאיר שבכולם, דוגמת מערכת השמש. ואלו חול הים - כל גרגר לעצמו הוא, וכל רוח מצויה מפריחה אותו ממקומו...

כך עם ישראל - כאשר הם מצויים 'למטה', בדרגה נמוכה, הריהם כמו החול, ללא אחדות, וכל רוח מצויה מפריחה...

אך כשהם באחדות, דהינו כולם מסתובבים סביב התורה והיא המאחדת אותם, הם למעלה, בדרגה גבוהה...

"ויאמר הקל קול יעקב והידיים ידי עשו" (כז, כב)

נאמר בבראשית רבה סה, כ: לא עמדו פילוסופין בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי. נתכנסו כל עובדי כוכבים אצלו, אמרו לו: תאמר שאנו יכולים להזדוג לאמה זו? אמר: לכו וחזרו על בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהן, ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפין בקולן, אין אתם יכולים להזדוג להם, שכך הבטיחן אביהן ואמר להם: 'הקל קול יעקב' - בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות, אין הידיים ידי עשו, ואם לאו - 'הידיים ידי עשו'.

ותמוה, הלא מן הפסוק משמע ההפך הגמור, שהרי כך היא משמעות הדברים: בשעה ש'הקל קול יעקב', אז "הידיים ידי עשו"?

אומר ה'לחם לפי הטף': אכן "הידיים ידי עשו" קימות כל העת והן פועלות ללא הרף להזיק ולחבל ולהרע, אלא שכאשר "הקול קול יעקב", בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות, אזי "הידיים ידי עשו" - הן נלחמות ופוגעות באומות אחרות, וכל אותה עת יושבים ישראל בשלוח ונחת בבתי כנסיות ובתי מדרשות ושוקדים על התורה ועל העבודה. אולם כאשר אין הקול קול יעקב, אזי ידי עשו מפנות לעברם של ישראל, חלילה וחלילה.

ומוסיף ה'לחם לפי הטף' רמז לדברי חז"ל: החלק הנסתר של אותיות המלוי של המלה "עשו" - ע-יו, ש-יו, ו-יו - עולה מאה שלשים ושש, כמנין "קול".

כאשר ה"קול" של יעקב נסתר ונעלם, אזי ידי "עשו" נמצאות בגלוי.

